

INCAPACIDADE CIVIL

A faint, stylized image of a balance scale is visible in the background, symbolizing justice and legal balance. The scale is positioned on the right side of the frame, with its beam extending towards the center.

**CRITERIOS PARA
VALORAR A
INCAPACIDADE**

DEREITO CIVIL

- No Dereito Civil utilízanse varios conceptos que é preciso aclarar.
- **Capacidade Xurídica** a aptitude do ser humano para ser titular de dereitos e deberes.
- **Capacidade de Obrar** é a aptitude para rexerse a un mesmo, exercer os dereitos e deberes dos que se é titular, ser capaz de autonomía e de administrar os bens propios.

DEREITO CIVIL

- En xeral, presuponse que alguén que alcanzou a **maioría de idade** ten a **capacidade de obrar**, é dicir, de **exercer uns dereitos e deberes**.
- O Dereito considera que **os/as menores de idade, e algúns adultos** en certas circunstancias, **non teñen a capacidade suficiente** para **exercer eses dereitos**.

DEREITO CIVIL

- Así pois, o adulto pode ser privado da capacidade de exercer determinados dereitos, en función das súas limitacións intelectuais ou volitivas.
- Considérase que existen algúns dereitos, denominados dereitos personalísimos, dos que non se pode desposuír ao/a individuo/a, por estar moi próximos á propia existencia humana (dereito á dignidade, á integridade do propio corpo, etc).

DEREITO CIVIL

- A **incapacidade civil** foi denominada por algúns como a morte civil da persoa, xa que desde o mesmo momento da sentenza de incapacidade, a persoa **perde gran parte da súa liberdade que queda en mans dun/unha titor/a**.
- Con todo, a lexislación actual permite que a **limitación** destas liberdades poida ser **variable** en función das necesidades de cada caso.

DEREITO CIVIL

- **Causas de incapacidade:** segundo o artigo 200 do Código Civil "Son causas de incapacitación as enfermidades ou deficiencias persistentes de carácter físico ou psíquico, que impidan á persoa gobernarse por si mesma". Como vemos, o único argumento que admite a nosa lexislación é a falta de capacidade para gobernarse a si mesmo. Este concepto de falta de autogoberno pode ser interpretado de xeito moi laxa pola autoridade xudicial, xa que é un criterio moi ambiguo.

DEREITO CIVIL

- **Iniciativa no procedemento:** as persoas obrigadas a instar o procedemento son os parentes próximos de presunto incapaz, e na súa falta, o Ministerio Fiscal, cando sexa informado da situación por un/unha funcionario/a ou persoa que coñeza a situación (arts. 202-204).

DEREITO CIVIL

- **Control xudicial:** cando se inicia o procedemento de incapacidade o/a **Xuíz/Xuíza**, como ordena a Lei (**art 208**), debe oír:
 - aos parentes do presunto incapaz,
 - Examinalo/a persoalmente, e
 - oír o ditame emitido por un facultativo sobre o caso.

DEREITO CIVIL

- A **incapacidade** é unha situación legal que **pode ser revertida** no caso de que sobreviñeran novas circunstancias nas que se produce unha melloría do trastorno ou as secuelas que padeza o/a incapaz no que respecta á capacidade de autogoberno.

Toda sentenza de incapacidade implica o nomeamento dunha persoa encargada de velar polos intereses do/a incapaz: o/a **titor/a**.

DEREITO CIVIL

- Habitualmente adoita ser un familiar próximo quen é nomeado polo/a Xuíz/Xuíza para esta función. Con todo, hai ocasións nas que non hai familiares que poidan desempeñar a tutela. Para iso existen nas diferentes administracións de servizos sociais comisións ou outros entes administrativos que se encargan de desempeñar esta función.

DEREITO CIVIL

- O/A **titor/a**, á súa vez, debe informar:
 - da evolución da situación do/a tutelado/a e
 - o seu patrimonio ao/a **Xuíz/Xuíza** que dictou a sentenza de incapacidade.
- E de calquera xeito existen **determinados actos** que non pode realizar o/a titor/a sen a **autorización do/a Xuíz/Xuíza** (art 271).

DEREITO CIVIL

- **Actos** que necesitan **a autorización do/a Xuíz/Xuíza** (art 271) entre os que destacamos:
 - O **internamento** do/a tutelado/a nun establecemento de saúde mental ou de educación ou formación especial.
 - Aceptar **herdanzas**.
 - Facer **gastos extraordinarios** nos bens.
 - Enaxenar ou gravar **bens inmoables**.
 - Dar e tomar **diñeiro a préstamo**, etc

CRITERIOS PARA VALORAR A INCAPACIDADE

- Desde un punto de vista xurídico xa vimos os requerimentos establecidos pola Lei respecto de a incapacidade.
- Con todo, a cuestión é máis complicada xa que é preciso **determinar as alteracións psicopatolóxicas** que poden ser incluíbles dentro destas categorías.

CRITERIOS PARA VALORAR A INCAPACIDADE

- **1) Coñecemento da situación:** o/a individuo/a avaliado/a **debe ser consciente** dos **aspectos máis relevantes da súa vida**. Nestes incluimos as súas circunstancias vitais, fontes de ingresos, recursos económicos dispoñibles, relacións familiares que lle poden servir de axuda, limitacións do seu funcionamento físico e discapacidades, apoio familiar, ameazas inmediatas á súa seguridade física ou económica, etc

CRITERIOS PARA VALORAR A INCAPACIDADE

- **2) Entendemento dos feitos:** a este punto referímonos cando suscitamos ao/a individuo/a as decisións que ten ou podería ter que tomar. Debemos analizar se **as decisións** tomadas están **baseadas** nun **coñecemento dos feitos relevantes**. Se a persoa decidiu vender unha propiedade importante do seu patrimonio, debemos estudar as razóns que lle levaron a esta decisión, e estas deben avaliarse en función de datos obxectivos.

CRITERIOS PARA VALORAR A INCAPACIDADE

- ¿En que se baseou para tomar esa decisión?,
- ¿Cal é o prezo establecido e en que se basea para consideralo aceptable?,
- ¿Coñece exactamente o estado actual do seu patrimonio?,
- ¿Sabe as xestións concretas que ten que realizar nos bancos ou intermediarios financeiros e a súa finalidade?, etc.

CRITERIOS PARA VALORAR A INCAPACIDADE

- **3) Capacidade para manipular informação racionalmente:** este apartado adóitase avaliar nunha exploración psicopatolóxica normal. Neste punto debe terse en conta non só o **rendemento cognitivo** senón tamén a **capacidade de apreciar equilibradamente unha situación**. Nunha **demencia tipo Alzheimer** está claro que hai un deterioro cognitivo que merma notablemente a capacidade de procesar información.

CRITERIOS PARA VALORAR A INCAPACIDADE

- Con todo, nun/unha enfermo/a que presenta un episodio maníaco non existe ningunha alteración cognitiva, con todo, hai unha alteración do estado de ánimo que condiciona gravemente as decisións que toma o/a enfermo/a. Isto é debido a unha alteración na capacidade de apreciación.

CRITERIOS PARA VALORAR A INCAPACIDADE

- **4) Funcionamento no seu medio habitual:** a capacidade vai depender tamén da contorna no que se desenvolva a persoa. Por exemplo, un/unha enfermo/a cunha demencia tipo Alzheimer leve, pode adaptarse ao seu medio habitual vivindo só/soa na súa casa, cunha pequena axuda dalgún/unha veciño/a ou familiar. Con todo, se non existe esa dispoñibilidade, a adaptación ao medio pode fracasar.

CRITERIOS PARA VALORAR A INCAPACIDADE

- **5) Tipo de esixencias sobre o/a paciente:**
non é o mesmo unha persoa sen patrimonio persoal e cunha exígua pensión, que outra que dispón dun gran número de propiedades e que requiren un **control financeiro exhaustivo**, que se non se realiza adecuadamente pode supoñer importantes perdas. Neste caso existiría unha **incapacidade para esta actividade** é cuestión, pero non para o desenvolvemento dunha vida diaria normal.

CRITERIOS PARA VALORAR A INCAPACIDADE

- Na avaliación destes casos deben utilizarse outras fontes de información, ademais do/a propio/a doente (familiares, amigos/as, veciños/as, servizos sociais, etc). É preciso ter en conta a posibilidade dun **conflicto de intereses entre o/a propio/a enfermo/a e outros familiares** (un exemplo típico son os preitos pola tutelas de fillos/as menores de idade de pais divorciados, onde a existencia de enfermidade mental é usada habitualmente como argumento para descalificar a capacidade de tutela dos/as fillos/as).